

Nina Obuljen Koržinek

S MINISTRICOM KULTURE I MEDIJA O OBNOVI NAKON POTRESA, ZAKONU O KAZALIŠTU...

*Lijeve stranke nasilno smjenjuju
Siriščevića i Šestana, a podučavali bi
nas demokraciji i transparentnosti*



BORIS ŠČTAR

**Večernji
list**

Nina Obuljen Koržinek ušla je u sedmu godinu otkada u Vladi Andreja Plenkovića vodi Ministarstvo kulture, a odnedavno i medija. Ima dvije diplome, doktorat, a prema riječima nekih opozicijskih zastupnika, i iznimnim temperament. Vrlo je često kritiziraju i s desnog i s lijevog boka hrvatske političke scene koja za kulturu uglavnom mari samo kada se radi o nekom skandalu. Nedavno je povećala iznos budžeta za kulturu na 1,37 posto, ali taj podatak više je pažnje izazvao u regiji nego u Hrvatskoj koja ima 3,6 milijuna stanovnika, ali i tri književnička društva, pet nacionalnih kazališnih kuća i muzeje čiji broj raste iz dana u dan. Trenutno se sa svojim suradnicima iz Ministarstva najviše bavi obnovom brojnih objekata oštećenih ili uništenih u dva potresa, ali tu su i izrada konzervatorskih podloga, novi Zakon o kazalištu, promjena koeficijentata za samostalne umjetnike, novi model otkupa knjiga za knjižnice...

Nedavno ste se prošelali s novinarima Gornjim gradom i pokazali im obnovu kulturnih objekata nakon potresa. Javnost vjerojatno nije svjesna da Ministarstvo ima iznimno puno projekata na kojima se radi punom parom.

Preko Ministarstva kulture i medija provodi se oko 280 projekata koje financiramo iz europskog Fonda solidarnosti, ali i još stotinjak projekata koje obnavljamo nacionalnim sredstvima, dakle onih koji nisu mogli ući u Fond solidarnosti. To je ogroman napor za cijelu službu.

Imate li dovoljno konzervatora i drugih stručnjaka za taj posao?

Odmah nakon potresa potpuno smo presložili prioritete. Formirali smo novi sektor i vodimo cijeli proces obnove u Ministarstvu. Odobravamo ugovore i sredstva, obavljamo sve isplate, kontrole i nadzore, kontroliramo sve javne nabave, upravljamo rizikom. Kompletan proces oko Fonda solidarnosti provodi se u Ministarstvu. Napravili smo dobru pripremu i dobru procjenu šteta i angažirali konzervatore iz svih susjednih konzervatorskih odjela. Iz Fonda solidarnosti potrošili smo već više nego što je bila naša inicijalna alokacija, a do kraja lipnja nadamo se da ćemo povući više od 400 posto alociranih sredstava, s time da to uključuje sve kulturne ustanove Ministarstva, Grada Zagreba i svih susjednih županija, zgrade državne i gradske imovine u povijesnim cjelinama, dakle sudove, gradske i državne urede, sve sakralne objekte koji su spomenici kulture.

Koliko je to novca?

Inicijalno smo imali na raspolaganju oko 110 milijuna eura za zagrebački potres i pedesetak milijuna za petrinjski. A ugovorili smo 400 posto za zagrebački i 450 posto za petrinjski. Prema prvoj odluci Vlade, Grad Zagreb trebao je voditi obnovu i gradskih kulturnih ustanova i ureda, ali kada smo vidjeli da su oni jako spori u tome, preuzeli smo ugovaranje preko Ministarstva kulture. Ista je situacija sa zgradama državne imovine.

Ali središte Petrinje obnavlja se iz nacionalnih sredstava?

Središte Petrinje je druga stvar. Sukladno Zakonu, bilo je zamišljeno da Grad Zagreb donese Plan obnove kulturno-povijesne cjeline Zagreba koji je donesen tek prije par tjedana i zapravo ne sadrži konkretan Plan obnove nego se vrti oko ranije predstavljene studije o Bloku 19. Ministarstvo je bilo obvezno donijeti te planove za Petrinju, Sisak i Glinu i to smo napravili prije više od godine dana, a najveći je teret bio na Konzervatorskom odjelu u Sisku. Sukladno tom planu, preuzeli smo obnovu centra Petrinje kao najvredniju kulturno-povijesnu cjelinu koristeći metodologiju obnove barokne jezgre Vukovara nakon



Razgovarao
Denis Derk

rata. U suradnji Ministarstva, Konzervatorskog odjela u Sisku i Grada Petrinje izrađena je dokumentacija za 26 kuća i na šest kuća već se izvode radovi. Za druge zgrade javne nabave su pri kraju. Sada se u centru Petrinje vidi da se ozbiljno radi.

Prije desetak dana bili ste na početku obnove palače Vranjczyany, dakle zgrade Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, u kojoj se nalazi i Nacionalni muzej moderne umjetnosti. S obzirom na to da je Akademija ne tako davno ovršila muzej zbog Bukovčeve slike, znači li to da je sukob između dviju institucija izgledan?

Velika tragedija koja nas je zadesila donosi i neke nove mogućnosti. Nadam se da ćemo tijekom konstrukcijske obnove trajno urediti odnose između države i HAZU-a barem što se tiče Nacionalnog muzeja moderne umjetnosti. Na toj zgradi provodi se konstrukcijska obnova, ali onaj dio koji je koristio muzej, znači prvi i drugi kat, obnovljen je prije dvadeset godina, u jako je dobrom stanju i nije pretrpio veća oštećenja. Nadam se da će se, čim se uredi podrum i zamijeni krov, relativno brzo ponovno otvoriti Nacionalni muzej moderne umjetnosti. A prema sporazumu koji imamo s HAZU-om proširit će se i uredi, restauratorske radionice i jedan dio depoa te izložbenog prostora, tako da će najveći dio tog krila palače koristiti muzej. Budemo li se svi držali dogovora, mislim da ćemo razdoblje prijedora ostaviti iza nas kao što se nadam da HAZU više neće posezati za takvim nepotrebnim sudskim procesima te da ćemo osigurati miran život Nacionalnom muzeju moderne umjetnosti tamo gdje je oduvijek i bio, u prostoru koji je davnih tridesetih prošlog stoljeća i kupljen za tu zbirku.

Najavili ste i veliku reformu vezanu za konzervatorske podloge, a to je ključni projekt za hrvatske gradove.

Za gradove i za građane. Da nije bilo potresa, mislim da bi se u kontekstu kulturne baštine govorilo samo o konzervatorskim podlogama. To je najveća reforma u području kulturne baštine koju ćemo poduzeti u našem mandatu. Više od 10 posto stambenog fonda u Hrvatskoj nalazi se u kulturno-povijesnim cjelinama. U sklopu te reforme financirane novcem Nacionalnog plana oporavka i otpornosti, za sve zgrade u tim cjelinama izradit će se detaljni opisi, valorizacija i utvrditi mjere zaštite te će sve to biti javno dostupno na

digitalnoj platformi oslonjenoj na sve druge registre koji se tiču prostornog planiranja. Naši građani i potencijalni investitori će unaprijed znati što je i na kojoj zgradi dopušteno, a što nije. To će znatno ubrzati radove, učiniti naša postupanja predvidljivima, ukinut će arbitrarnost, a u konačnici bolje ćemo štiti kulturnu baštinu. Nadam se da ćemo imati velik interes stručnjaka za taj posao za koji smo osigurali 13 milijuna eura. Jedan dio gradova ima konzervatorske podloge.

Ima li Dubrovnik?

Dubrovnik ima izrađenu konzervatorsku podlogu samo za tzv. buffer, dakle za kontaktnu zonu. Za jezgru se tek mora izraditi. Postoji velik broj manjih kulturno-povijesnih cjelina koje imaju konzervatorske podloge i njih ćemo unijeti u novi digitalni sustav, ali mnoge će konzervatorske podloge trebati i izraditi. Prva koju smo napravili po toj metodologiji je podloga za grad Šibenik. Ovaj projekt je i u stručnom smislu najveći iskorak koji se događa u toj struci posljednjih desetljeća. A pripremamo i novi cjeloviti Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Ovogodišnji proračun Ministarstva je 37 posto veći od lanjskog i iznosi oko 423 milijuna eura. Koliko je tu nacionalnih sredstava, a koliko iz europskih fondova, napose onih vezanih za obnovu nakon potresa?

Treba shvatiti da se odnos nacionalnih i europskih sredstava nije mijenjao samo na razini našeg Ministarstva, nego i na razini cijele države. Dakle i državnog proračuna. Resor kulture jako je narastao u apsolutnom iznosu zbog europskih fondova, ali rasli su svi. Taj naš postotak od 1,37 posto proračuna u odnosu na 0,56 posto koji sam zatekla kada sam postala ministrica, pokazuje koji je opseg financiranja namijenjen kulturi, baštini i medijima sada u odnosu na 2016., odnosno 2017. godinu. Velik dio toga, naravno, odnosi se i na sanaciju šteta od potresa, međutim, provest ćemo i druge velike investicije u sklopu Nacionalnog plana oporavka i otpornosti koje se odnose na potpore kreativnim industrijama, medijima, na ulaganja u državne arhive i konzervatorske podloge. Kultura će se financirati i iz višegodišnjeg financijskog okvira i Europskog socijalnog fonda, ali rasli smo u apsolutnim iznosima svake godine i u dijelu izvornih sredstava.

Radio sam tekst s kolegama iz nekih susjednih zemalja o državnom ulaganju u kulturu i podaci su da Srbija ulaže 120 milijuna eura, Crna Gora 25, Bosna i Hercegovina devet milijuna konvertibilnih maraka, a Hrvatska 423 milijuna eura. To su goleme razlike, a još uvijek se govori da Hrvatska premalo ulaže u kulturu?

Sami ste istaknuli da Hrvatska najviše ulaže u kulturu od spomenutih zemalja u okruženju. Uvijek su potrebe velike, pogotovo ako uzmemo u obzir da smo imali ozbiljan pad proračuna za kulturu u razdoblju prije naše Vlade. Potrebe su velike pogotovo kada je riječ o kulturnoj infrastrukturi koja je dosta zapuštena. Ali u svim segmentima našega rada imamo pozitivan trend. Pokre-

nuli smo brojne nove javne pozive, posebno usmjerene prema najosjetljivijim kategorijama samostalnih umjetnika. Osmišljavanjem novih javnih poziva, npr. za razvoj publike, ispunjavamo neke praznine u prethodnim modelima financiranja. Uspostavljamo programe i natječaje koji potiču koprodukcije, i to u svim područjima umjetnosti. Dobar primjer je Konzorcij nacionalnih kazališta koji smo pokrenuli. Mala smo zemlja, ali s jako puno kulturnih institucija koje moraju biti čvršće povezane u interesu umjetnika i publike.

Mala smo država, ali s pet nacionalnih kazališta od kojih četiri imaju i dramu, balet i operu. U Zagrebu imamo dva simfonijska orkestra, i to u vrijeme u kojem Austrija ukida orkestar ORF-a? Jesmo li svjesni što sve u kulturi imamo?

Teško se probijamo u medije s afirmativnim temama. Stalno to ističem, ali uvjeren sam da je naša odluka da kulturu u vrijeme koronavirusa držimo otvorenom i da nađemo način da se radi i u tim okolnostima bila povijesna. Zahvaljujući takvom pristupu i brojnim potporama koje smo osigurali, nismo u Hrvatskoj imali gašenje institucija ni gubitak radnih mjesta, pa tako ni prestanak rada bilo kojeg segmenta kulturnog života. Samo kao primjer, iz pandemije smo izišli s više od petnaest novih knjižara. Nismo imali značajniji pad broja ljudi koji se profesionalno bave umjetnošću, dok se u nekim zemljama i šezdeset posto ljudi nije vratilo obavljanju umjetničke djelatnosti. Stvorili smo kulturni kapital za naše društvo koji moramo dalje razvijati. Moram izraziti veliku zahvalnost predsjedniku Vlade i članovima Stožera koji su u vrijeme pandemije stali iza naših napora u Ministarstvu da se borimo da kultura ostane otvorena. Tretirali smo kulturu kao vitalnu ljudsku potrebu.

Nedavno je donesen Zakon o kazalištu. Ispostavilo se da su baletni umjetnici zadovoljni, ali neki kazalištarci bune se radi najavljene revizije njihova radnog statusa?

Mislim da je većina umjetnika zadovoljna. Što se tiče baleta, to je bilo pitanje opstanka naših baletnih ansambala. Da nismo donijeli taj zakon, za koju godinu teško bi se više održavao balet i u HNK u Zagrebu i u drugim gradovima. Što se tiče stalno zaposlenih umjetnika u kazalištima, za razliku od dosadašnje situacije da su prvi ugovor na neodređeno vrijeme mogli dobiti tek nakon 20 godina djelovanja, sada takav ugovor mogu dobiti nakon četiri godine. A revizija će se odnositi samo na one koji svojim ansamblima ne pridonose. Potpuno je besmislena teza da bi zbog toga netko bio diskriminiran. Svaki ravnatelj kazališta trudit će se angažirati umjetnike koji su mu ionako na plaći. Svakome tko želi i može raditi, neće se onemogućiti da radi. Međutim, ako postoje oni koji zbog nekog razloga odbijaju i ne žele pridonositi svom kazalištu, a kontinuirano rade izvan ansambala, revizija će omogućiti da ih se rastereti obveze rada u tom kazalištu kako bi se zaposlio netko tko želi raditi u svom kazalištu. Nismo išli u radikalne izmjene zakona, iako se zna da u brojnim europskim

kazalištima ravnatelj kada dode bira od početka cijeli ansambl. Mislim da u Hrvatskoj ne trebamo revoluciju, nego evoluciju i mislim da trebamo čuvati model socijalne sigurnosti, ali se mora i jasno postaviti kriterij da se onima koji ne rade i ne žele raditi može zahvaliti i uzeti one koji će htjeti raditi.

Povećali ste i ovlasti gradonačelnika. Krije li se u tome neka opasnost?

Konzultirala sam se s nizom gradonačelnika, i to iz različitim političkih opcija. Uvjeren sam da je ovo bolje rješenje, jer smo često vidjeli da je raspravama u gradskim vijećima doprinos neke kulturne ustanove zajednici bio sporedan, a da su se u uzavrelim raspravama dijelili na stranke, koalicije, kvote, lijeve, desne... Kako se biraju ravnatelji u državnim ustanovama, gdje ministar bira i upravna i kazališna vijeća i ravnatelja i odgovara za te odabire, jednako će tako sada raditi i gradonačelnici. A svakome tko je izvršna vlast treba biti u interesu izabrati najboljeg čovjeka i najbolje vijeće. Neće biti, nadam se, takvih situacija da se gradonačelnici, ponašajući se poput Pilata, skrivaju iza kolektivnih tijela koja provode lov na vještice i pronalaze neke sitne pogreške zbog kojih se smjenjuje ljude. Moja je načelni stav, i tako sam postupala od prvog dana svog mandata, da svi ravnatelji moraju svoje mandate odraditi do kraja ako se nisu ogriješili o zakon. Time pokazujemo poštovanje prema institucijama. Novi mandat dala sam brojnim ravnateljima koje su imenovali moji prethodnici, ako su dobro radili. U tom smislu ove nasilne smjene u Splitu i Zagrebu, koje provode lijeve stranke želeći sve nas podučavati demokratičnosti i transparentnosti, nisu mi nimalo simpatične.

Ovo u Zagrebu mislite na...

Između ostalih i na Družena Sliščevića, ravnatelja dvorane Lisinski, kojemu je ostalo nekoliko mjeseci do kraja mandata i mirovine. Imali smo sličnu situaciju i u Splitu sa smjenjivanjem intendanta Srećka Šestana.

Ali i u Hrvatskom domu u Splitu!

Pa cijela je glazbena struka stala iza Marina Kaporela, pisali su pisma gradonačelniku, ali nikad ništa nije odgovorio niti je to komentirao. Mlad i uspješan, potpuno apolitičan, stručan i s golemim uspjehom. Zar mu je krimen bio to što ga je na to mjesto imenovao tadašnji gradonačelnik? Dovoljno za naljepiti etiketu. Sramotno! Trebamo biti svjesni da je jako malo ljudi koji su se voljni angažirati i preuzeti veliku odgovornost vođenja institucija u kulturi ipak nesklonim uvjetima. Ljudi koji vode kulturne institucije imaju pravo biti apolitični i ne pripadati ni jednoj političkoj opciji, nego svojim radom pridonijeti dobrobiti kulture.

Počeo je novi model otkupa knjiga za knjižnice. Zašto ste mijenjali dosadašnji model?

Taj je otkup samo jedan segment u cjelovitoj politici potpore knjizi. Ministarstvo financira autore – pisce i prevoditelje stipendijama i stimulacijama. Financiramo izravno nakladnike kroz potporu izdavanju knjiga. Financiramo distribuciju kroz potporu knjižarama. Osiguravamo sredstva za otkup knjiga svim knjižnicama, a dosad smo dio knjiga i izravno otkupljivali od nakladnika. Financiramo sajmove, festivale u Hrvatskoj i u inozemstvu da bismo promovirali knjigu i čitanje. Financiramo prijevode na strane jezike, a u mojem mandatu pokrenuli smo i financiranje oglednih prijevoda. Financiramo rezidencije i brojne programe poticanja čitanja. Što se tiče ovog otkupa, uvjeren sam da nitko neće biti na gubitku, upravo suprotno. U prvim godinama provedbe ovog modela imat ćemo puno više ▶▶

Ljudi koji vode kulturne institucije imaju pravo biti apolitični i ne pripadati ni jednoj političkoj opciji

od stotinu obveznih naslova. Dosad se znalo dogoditi da knjižnice već kupe neke naslove koje smo im mi kasnije slali. Novim otkupom osigurati ćemo da se najvredniji naslovi, kojima smo već dali potporu za izdavanje, otkupljuju u velikim brojevima, ali i da knjižnice imaju svoju slobodu u nabavi, da otkupljuju prema standardima koje donosi Knjižnično vijeće. Ne treba se bojati da će knjižnice kupovati samo popularnije naslove. Svaka knjižnica ima jasno propisane udjele koliko kojih knjiga može otkupiti.

Upravo je završio natječaj za ravnatelja HAVC-a. Nedostaje li HAVC-u Hribarova energija? Premalo se polemizira o HAVC-u?

Mislim da je puno vrednije kada polemiziramo o kazališnim predstavama ili filmovima, nego kada su nam u fokusu ravnatelj institucija. Hrvoje Hribar dao je velik doprinos razvoju HAVC-a, baš kao što i ravnatelj Chris Maricich jako uspješno vodi tu važnu instituciju. Prošla godina bila je doista dobra za hrvatski film. Veseli nas da je najviše filmova stvorila nova generacija, bilo je puno debitantskih filmova, a to je i na radost doajena koji su u svojstvu mentora ili profesora zainteresirali mladu kreativnu generaciju za filmove. Udvostručili smo sredstva za proizvodnju filmova u odnosu na početak mandata. Osigurali smo i dodatne izvore prihoda i Zakonom o audiovizualnim djelatnostima i Zakonom o elektroničkim medijima osiguravši doprinos financiranju od streaming platforma i ulaganja komercijalnih televizija s nacionalnom koncesijom. Nastavljamo s digitalizacijom kina. Proizvodnja filmova je skupa. Mislim da bi HAVC morao povećati pojedinačne budžete koje stavlja na raspolaganje, ali to je odluka ravnatelja i Vijeća.

Posljednjih dana kao tema nametnuo se turbofolk, a ovih dana govori se i o znanstvenom kolokviju u Hrvatskom institutu za povijest na temu "bosanske gologote četnika 1945. godine", na kojem je bio i vaš prethodnik na ministarskom položaju. Nije li taj kolokvij veći skandal od turbofolk koncerta u nekoj sportskoj dvorani?

Protivim se bilo kakvim zabranama ili zazivanju cenzure u kulturi. Prije sedam godina postala sam ministrica u razdoblju uzavrele atmosfere kada su prostor kulture i moj neposredni prethodnik i njegovi prethodnici kontaminirali inzistiranjem na ideološkim podjelama koje nisu prirodne za područje kulture i umjetnosti. Područje kulture i umjetnosti mora biti uključivo i mora biti ono gdje nekada možemo otići i dalje u promišljanjima, izričajima i kritikama od onoga što bi možda bilo primjereno u svakodnevnom životu. Dogovor s predsjednikom Plenkovićem kada me imenovao ministricom bio je da ponovno vratimo balans u područje kulture i umjetnosti. I mislim da smo to uspjeli i politikama financiranja i uključivošću. Postoje akteri koji će uvijek na nekim ekstremno desnim ili lijevim političkim spektrima inzistirati na poticanju podjela, zabrana, etiketiranja. A ja sam sigurna da se većinski kao društvo i kao kultura tome moramo odupirati.

A što će biti s tim nesretnim koeficijentima za samostalne umjetnike?

Uputili smo udrugama poziv za imenovanje predstavnika kako bismo završili rad na novom Zakonu o umjetnicima koji je bio spreman za javnu raspravu u veljači 2020., ali sam odlučila povući ga jer sam mislila da u vrijeme koronavirusa, kad smo se borili za opstanak kulture, nije primjereno razgovarati o reformama. Kao što smo već ranije najavili, u četvrtak smo na sjednici Vlade donijeli odluku o vraćanju koeficijenta na 1,2 gdje je bio prije kriznih mjera. A onda ćemo u okviru cjelovitog rješavanja pitanja obavljanja umjetničke djelatnosti na adekvatan način pokušati urediti status umjetnika koji ostvaruju pravo na uplatu doprinosa i onih koji si to sami plaćaju. Ali potpuno licemjerno smatramo da nam tu temu, nakon svega što smo napravili za samostalne umjetnike, nameće platforma Možemo koja je u stanju dočekati drugo tromjesečje u godini a da još nije objavila ni rezultate financiranja u Zagrebu. Trebate pokazati djelima da stojite iza umjetnika, i to tako da na vrijeme objavite rezultate financiranja što je ključno da bi se uopće kulturni život planirao i razvijao. Nastupe zastupnice Raukar Gamulin smatram stoga lažnom brigom. Mogla je, ako se doista brine o statusu umjetnika, potaknuti svoje stranačke kolege u Gradu Zagrebu da na vrijeme osiguraju financiranje. Mi ćemo, kao i dosad, u kontaktu sa svim udrugama sigurno naći rješenje kako bismo taj sustav zaštite umjetnika reformirali. Pandemija je pokazala da smo bili u pravu kada smo upozoravali na to da prevelik broj ljudi koji samostalno obavljaju umjetničku djelatnost nije ni na koji način obuhvaćen nekim sustavom socijalne zaštite. Pripremamo doradu zakonskog modela i predložiti ćemo dobar model koji će unaprijediti položaj umjetnika koji imaju prava prema dosadašnjem zakonu, ali i osmisliti novi sustav zaštite za one koji samostalno djeluju, a nemaju apsolutno nikakvu zaštitu. ●